

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

21. De delectu Locorum & figurarum ad amplificationem obiter monitum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

simus ex Cicerone, fingit enim hoc inter cenam accidisse priuato. Eiusdem est illud in Catilinam. Serui me hercle mei, si me isto pacto metuerent, vt te metuunt omnes tui, domum meam relinquendam putarem. Collatione exempli, quoties proposito velut simili exemplo efficitur, vt id quod exaggeramus, aut proximum illi, aut par, aut maius etiam videatur; velut Cicero pro Cluentio, cum exposuisset Milesiam quandam à secundis heredibus pro abortu pecuniam accepisse: Quanto est, inquit, Opianicus in eadē iniuria, maiore supplicio dignus? Siquidem illa cum suo corpori vim attulisset, se ipsam cruciauit: Hic autem idem illud effecit per alieni corporis cruciatum. In hoc genere non solum tota totis, sed etiam partes partibus comparantur, sicut hoc loco pro Milone. An vero, vir amplissimus Scipio, Tiberium Gracchum mediocriter labefactantem temp. priuatus interfecit, Catilinam, orbem terræ eadē atque incendio vastare molientem nos consules perferemus? hic & Catilina Graccho, & status Reip. orbis terrarum, & mediocriter labefactatio cædi & incendijs & vastationi, & priuatus consulibus comparatur. Quæ si quis dilatare velit, plenos per singula locos habeat.

Nonus per eleuationem grauium.

CAPVT XVII.

It quoties res atrocissimas qualque in summam ipsi extulimus inuidiam, eleuamus consulo, quò grauiora videantur, que sequutura sunt. Quod genus est illud Ciceronis: Leuia sunt hæc in hoc reo. Metum virgarum, nauarchus nobilissimæ ciuitatis precio redemit, humanum est: Atrocissimum quiddam expectetur necesse est: cui hæc quæ sunt atrocicia, comparata, humana atque vitata videantur.

Decimus per congeriem.

CAPVT XVIII.

Amplificamus & congerie verborum & sententiarum, idem significantium, quæ finitima est figuræ *ovvobpavtuo*, de qua prius dictum est. Vtitur hac M. Tullius in actione pro Ligario. Quid enim riuus ille, T ubero, distriktus in acie Pharsalica gladius agebat? Cuius larus ille mucro petebat? qui sensus erat

armorum tuorum? quæ tua mens? oculi, manus, ardor animi? quid cupiebas? quid optabas? Hic velut aceruo creuit oratio. Idem fit interim omnibus altius atque altius inturgentibus, vt in hoc exemplo: Aderat ianitor carceris, carnifex prætoris, mois terrorque sociorum, & ciuium Romanorum lictor Sextius.

Vndecimus per correctionem.

CAPVT XIX.

Amplificamus etiam quasi correctione quadam, vt Cicero in Verrem: Non enim furem sed raptorem, non adulterum, sed expugnatorem pudicitie, non facilegum, sed hostem sacrorum religionumque, non sicarium, sed crudelissimum carnificem ciuium sociorumque, in vestrum iudicium adduximus.

Duodecimus per conglobatas definitiones.

CAPVT XX.

Tale est illud D. Chrysostomi, vbi crucem sic describit: Crux rotius beatitudinis causa, discordiæ amputatio, pacis firmitermentum, bonorum omnium copiosa largitio, salutis indicium, Sol iustitiæ, spes Christianorum, resurrectio mortuorum, cæcorum dux, claudorum baculus, consolatio pauperum, frænum diuitum, euerfio superborum, triumphus aduersus dæmonas, &c.

De istis definitionibus abunde dixi superius. Item ille amplificandi modus fit per epitheta & aduerbia.

De delectu locorum, & figurarum, ad amplificationem obstermonium.

CAPVT XXI.

Atque ne tantum ad criminum, & maleficiorum amplificationes tradita ratio pertinere videatur; Si disquisitijs enucleare velis, illinc præstantissimarum rerum excellentem gloriam, illinc virtutum decus, illinc vitiorum turpitudinem, illinc calamitatum atrocem speciem, illinc admirabilium rerum naturas,

naturas, illinc exquisitissimarum artium de-
licias, & cætera id genus augeti necesse est.

Sed qui proprij sunt singulorum loci, com-
modius opinor in epidictico genere disere-
mus: Nunc, ut id obiter præcerpamus, res vel
corporeæ sunt, vel ab omni materiæ concre-
tione secretæ, quæ sunt corporis expertes, vt
Deus, Angeli, mentes, virtutes, scientiæ, pri-
mum ornantur loco negationis, quædam e-
nim adeo sublimia sunt, vt facilius sit dicere,
quid non sint, quam eorum naturam expli-
care, nec immerito sapientes illi Ægyptij a-
pud Damascium, pro omni laude diuina ter-
quor̄ *ἀγνωσία*, id est, incognitiã caligine incla-
mant: Deum scilicet adumbrantes, cuius cog-
nitio, cum tantis difficultatibus septa sit, me-
lius scitur ignorando, quam temere aliquid
asserendo.

II. Loco *ὑπεροχῆς* hoc est, eminentiæ, cum
ex varijs rebus, quasi flosculos perfectionis
decerpimus, quos in ea re, quam commendã-
dam suscepimus, longe excitatius vigere
ostendimus.

Tertius locus est ab effectis, quo res spiri-
tales *ὑμνωδοὶ* sicut, id est, quasi corpore
vestiuntur, vt præter suam naturam mortali-
um sensibus subijciuntur.

At verò vbi res corporeæ sunt, & ex varijs
constat partibus, sepius, vt in descriptio-
nibus fieri solet, per ipsarummet partium enu-
cleationem, & adiuncta, frequentantur, quã-
quam nulla res est, quæ per omnes locos com-
munes attolli non possit. Itaque in toto gene-
re valent, quod docet Marcus Tullius, defini-
tiones conglobatæ, consequentium frequen-
tatio, & contrariorum, & dissimilium, & in-
ter se pugnantium rerum cõstitutio, & causæ,
& ea, quæ sunt de causis orta, maximeque
similitudines, & exempla.

Figuræ in rebus illustrandis adhibentur
leniores, & magis compræ, vt hypotyposes,
distributiones antonomasæ quædam excel-
lentes. In contentionibus verò aduersus cri-
mina vrsurpantur vehementes increpa-
tiones, ironiæ amarulentæ, epi-
phonemata, execrationes,
apostropha.

(*)

De delectu verborum ad ampli-
ficandum.

CAPVT XXII.

Verba quoque, quod præcipit M. Tullius,
ponenda sunt illustria, & tamen inrita,
vt *O acerbam mihi (iudices) temporis illius me-
moriã, & loci, cum hic in me incidit, comple-*
xus est, confersit que lachrymas. Grauiã, vt, *Pro Plancod.*
Pro Milonæ. *Præ-*
miorum amplissimum, gloria, qua breuitatem vi-
te p̄sueritatis memoria consolatur. Plena, vt, *Da*
me semper P. R. semper omnes gentes loquentur,
nulla vnquam obmutasceat vetustas. Sonantia,
Pollueras supra sanctissimas religiones, senatus gra-
uissima decreta perfrugerat.

Addit idem auctor, iuncta, facta, cogno-
minata, non vulgata, superlata, imprimisque
translata. iuncta sunt composita, quæ grauius
sunt anhelata, vt, *constructare, portimescere: Fa-*
cta, vt, Vllanno Appietatem, aut Lentilitatem
valere apud me plus quam ornamenta virtutis ex-
istimas: Sed hoc patcius imitandum. Cogno-
minata, vt, *expellesur, exterminabitur, eiectur.*
Non vulgata, vt, *Quas illo præceps amantia casis*
prostratisque sanctissimis lucis, substructionum in-
sanis molibus oppresserat. Superlata, *saxa, & soliti-*
dines voce respondent. Translata, vt, *Omnes in me*
meo quo rediunt ex illo fonte dolores.

Hæc omnino maiestatem attollunt oratio-
nis, vbi præcipue figuris dictionum illigan-
tur, quales sunt, isocola, anadiploses, asynthe-
ta, polysyntheta, & cætera huiusmodi, quibus
ad rei cumulum circumductæ quasi toruor ver-
borum circumscriptiones, quam aptissime iun-
guntur.

De mixtura locorum, & figurarum.

CAPVT XXIII.

Quod verò ad mixturam attinet locorum,
& figurarum, sunt, qui ista putidius in qui-
rant, & putent non nihil ab antiquis, in hac
temperie religiosius obseruatum. Mihi ve-
rò videntur veteres Oratores, ad hanc pri-
mum curam animam intendisse, vt quam
illustres locos, & figuras deligerent. Deinde
eandem pro rerum opportunitate, vt magi-
stra ratio, & prudentia suaderet, variè com-
miscerent, in qua mixtura tanta est diuersitas,
vt difficile sit certis iam complecti legibus.

Nata